

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. F. Felicis Potestatis Panormitani Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia ... Examen Ecclesiasticum

Potesta, Felice

Coloniæ, 1712

Cap. VIII. De Excommunicatione Bullæ cœnæ contra legentes, retinentes,
&c. libros hæreticorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40060

niatos, nec suspectos de heresi, ut probat Lupus *cit.* & concedit Bord. *in man. Consult. sect. 4.9. n. 81.* & apud ipsum, Carena, Saleilles, & Burlatus; quia nec legunt, nec retinent librum contra fidem; unde isti puniendi sunt ab Inquisitoribus simplici punitione arbitraria sine abjuratone; quia non peccant contra fidem. Bord. *cit. n. 83. Bonac. tom. 1. disp. 2. de excom. punct. 4. n. 5.*

350 Certum est autem, 1. Quod qui assereret libros ex præscripto S. Inquisitionis prohibitos, posse in conscientia retineri, si non contineant doctrinam contrariam fidei, aut sacre doctrinæ, esset denunciandus uti allertor propositionis temerariæ, scandalosæ: ita Diana *par. 11. tr. 8. ref. 63.*

351 Certum est, 2. Quod libri, qui non prohibentur perpetuo, sed suspenduntur ad tempus, donec expurgentur, eo quia unam, aut alteram heresim casu contineant, vel ob alium errorem, non possunt legi, aut retineri intra tempus prohibitionis, & correctionis ex Decr. Alex. VII. in prop. damnata 45. unde tunc retinentes sunt denunciandi; facta autem correctione per eos, ad quos spectat, haud amplius sunt prohibiti.

352 Certum est etiam, non esse onus denunciandi, nec respectivè excommunicationem in casibus, in quibus quis à peccato mortali excusatur, juxta *dist. ann. 288.* pro qua refacit sequens Caput.

CAPUT VIII.

De Excommunicatione Bullæ Cœnæ contra legentes, retinentes, &c. libros hereticorum.

QUÆRES

353 Quid requiratur ad incurrendam re-

Resp. requiri quinque simul condiciones, ita ut unâ deficiente, censura non incur-

1. CONDITIO

354 **EST**, ut Auctor libri sit hereticus.

Nomine heretici venit, 1. ille, qui est damnatus, sive personaliter, & nominatim, sive generaliter in sua secta, de qua est natus. Ille, qui est natus inter Catholicos, & professus Catholicus, liber tamen ab eo confitetur ex professo tractat de heresibus, & pertè Catholicas veritates impugnat, hereses defendendo. Alberghinus *cap. 31. n. 21.* & Bord. *in man. Consult. sect. 4.9. n. 81.* hic namque, licet non sit personaliter damnatus, nec natus ex hereticorum secta, est perniciosior fidei hostis, quia est impudens agnos. Nec eum juvat protestatio, operum, & sua opera Ecclesiæ correctioni facienda, quoniam hæc est altuta collusio, & in talis ostendit mentem, dum coram dicto. Et hic comprehenditur in verbis Bullæ Cœnæ relatis *num. 319. a com. Angelus alios hereticos, quocumque unum cenſeantur.* Non sic de Auctore Catholicum qui in suo opere unam, aut alteram heresim per transitum, seu incidenter proponit *v. num. 160. 3.* Veniunt schismatici, qui communiter sunt heretici: unde libri hereticorum, & Armenorum Schismaticorum, de eorum ritibus tractans comprehensus sub censura Cœnæ, quia de Religione tractat. Tamb. *lib. 2. Decal. l. 1. c. 7. n. 8.* contra Leandrum *de cens. tr. 3. disp. 1. n. 4.* qui dicit, eorum ritus non esse de hereticis habitos tanquam hereticos.

355 Hinc ab excommunicatione Bullæ Cœnæ excluduntur, 1. libri Generalium delictum, Judæorum, & Catechumensium, quamvis contra Religionem, ut libri Ludovicus, &c. quia non sunt libri hereticorum *v. n. 320. 2.* libri Origenis, & Tertulliani.

quia licet habuerint errores contra fidem, ob specialem tamen utilitatem ab Ecclesia permittuntur, & jam sunt expurgati.

Tertio excluduntur legentes, aut retinentes libros Catholicorum, in quibus referuntur errores hæreticorum, vel in quibus sunt scholia, aut annotationes hæreticorum [nisi scholia essent tam copiosa, ut ex illis potius, quam ex textu, liber constare videretur] etiam si animo hæresim addiscendi legant; quia non sicut libri hæreticorum: supposito tamen, quod sint prohibiti, incurrunt excommunicationem Indicis non reservatam; quia legunt, aut retinent libros, aut scripta ab hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis damnata. Alberghinus cap. 32. num. 4. Bord. in Trib. fidei cap. 14. a num. 66. Bulemb. lib. 7. c. 2. dub. 3. tract. 5. num. 1. Bonac. tom. 2. disp. 2. de excom. punct. 4. num. 6. Ludo Diana p. 1. tr. 11. ref. 32. & Leander de censuris tr. 3. disp. 1. quasi. 46. idem tenent, cum si scholia sint tam copiosa, ut ex illis potius liber constare videretur; quia adhuc liceret liber Auctoris Catholici, non hæretici.

2. CONDITIO

UT liber expressè contineat hæresim, vel de Religione tractet.

Unde ad incurrendam excommunicationem Cœnæ non sufficit, quod liber sit hæretici, sed requiritur, quod contineat hæresim, vel de Religione tractet; ac proinde, si sit liber medicinarum, historiarum, &c. nullam continens hæresim, non cadit sub excommunicatione Cœnæ, sed solum sub excommunicatione Indicis non reservata, quæ comprehendit omnes legentes, aut retinentes libros hæreticorum, licet hæresim non contineant, nec de Religione tractent. Leander de censuris tr. 3. disp. 1. qn. 37. v. n. 175.

Contineat hæresim.

Filliuc. Soula, Carena, Grassius, & Sairus apud Bord. in Trib. fidei c. 14. n. 70. quibus probabiliter adhæret Diana p. 1. tr. 11. ref. 31. volunt non comprehendi sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, sed solum sub excommunicatione Indicis, legentes, aut retinentes librum hæreticorum, licet aliquas contineat hæreses, si non tractet ex professio de hæresi, aut de fide, puta si esset liber Philosophiæ, medicinarum, &c. sed requiri, ut ex professio tractet de hæresi, seu de fide, aut Religione; quia particula hæresim, licet sit expressa in singulari, accipi debet in plurali, ex usitatori Auctorum acceptione, qui librum tractantem ex professio de hæresi vocant in singulari de hæresi; sicut librum tractantem ex professio de fide vocant in singulari de fide, licet ille innumeras contineat propositiones hæreticas, ille de fide.

Quam opinionem Sanchez apud Bulemb. lib. 7. de cens. cap. 2. dub. 3. art. 5. num. 2. præsertim confirmat pio Germania, ubi Bulla Cœnæ non est cum tanto rigore recepta.

Et Bulemb. cit. addit: *Legens tamen tales* [videlicet libros hæreticorum de Philosophia, medicina, &c. sive nullam, sive aliquam incidenter hæresim contineant] *incurrit excommunicationem non reservatam Indicis librorum prohibitorum, ubi is est receptus; quod non videtur esse factum in Germania saltem cum isto rigore, ut habet Layman. lib. 2. t. 1. c. 15. n. 8.*

357 Dico tamen, comprehendi sub excommunicatione Bullæ Cœnæ, etiam si non tractet ex professio de fide, aut Religione, & unam contineat hæresim, dummodo sit liber hæretici personaliter, seu nominatim damnati, aut nati ex secta hæreticorum. Sanchez in sum. t. 2. lib. 2. cap. 10. nn. 34. Bonac. de censuris

cenfuras disp. 2. q. 5. p. n. 4. n. 19. Suarez, & Altecus cum Diana *cit.* qui hanc sententiam probatorem vocet.

Ratio est, quia Bulla Cœnae relata *n. 319.* expresse requirit sub disjunctione, quod liber hæretici contineat hæresim, vel de Religione tractet; per quam particulam disiunctivam dat clarè intelligere, sufficere, quod liber contineat hæresim in singulari, licet de Religione non tractet, sed de medicina, &c. unde absolute hanc sententiam tenet Diana *p. 6. tr. 6. ref. 55. Leander. cit. q. 39. v. n. 342.*

358 Hinc fit, quod si librum hæretici unam continentem hæresim legas quoad partem notabilem non continentem hæresim, incidas in hanc censuram. Bord. *ipso in man. Consult. sect. 49. n. 44.* Diana *p. 6. tr. 6. ref. 55.* quia legis opus prohibitum ratione sui totius, & librum hæretici continentem, *v. num. 441.*

359 Quod si opus illud dividatur in plures tomos, tunc legendo tomum non continentem hæresim, nec de Religione tractantem, non incidis in excommunicationem Bullæ Cœnae. Alberghinus *cap. 32. n. 7.* Incidis tamen, si omnes tomi non sint separati, sed coeant in unum librum, quia tunc quilibet tomus est pars totius libri. Diana *p. 6. tr. 6. ref. 55. v. n. 441.*

Imò, si libro hæretici unam continentem hæresim, hæresim deleas, adhuc censuram Cœnae incurris, si eum legas, aut retineas. Leander *cit. quæst. 41.* & Diana *cit.* contra Croufers in Reg. S. Franc. *cap. 7. lect. 5. pag. 522.* quia deletio hæresis fieri debet auctoritate publicâ, ut liber relinquatur liber ad legendum, &c. *v. num. 441.*

360 *Vel de Religione tractet.*

Certum quidem est, quod liber debeat ex professo, & non incidenter de Religione

tractare; aliud enim est, librum continere hæresim, aliud de Religione tractare, quod tractare, significat ex professo agere, & tractare vero iuris per unam hæresim in libro pertam verificatur, *v. n. 301.*

De Religione tractare dicitur librum de Deo, ut obiecto metaphysica, immo agat de instructione politica, prædicta ab instructione morum, Tamb. *lib. 2. c. 1. cal. c. 1. §. 7. num. 7.*

DIFFICULTAS EST

361 **A**N liber hæretici de Religione comprehendatur sub excommunicatione Bullæ Cœnae, si nullam continentem hæresim?

Negat Bord. *Trib. fidei c. 14. n. 22.* Si liber hæretici de Religione tractat, done tractet, cessat finis legis prohibentis, qui est periculum subversionis, & hæresis.

362 Dico tamen comprehenditur sub censura Cœnae, ut Bord. ipse fateatur *in man. Consult. sect. 48. n. 10. & 11. 49. n. 51.* quia finis legis prohibentis, nempe, & retentionem librorum hæreticorum de Religione tractantium, necesse est periculum infectionis, qui quidem librum habetur, si contineant hæresim; sed cum odium Auctorum, in quantum intelligitur visum est Ecclesie, ut fideles in materia religionis ab hæreticis erudiantur, citatur *304. & 317.* qui finis permanet, etiam si liber nullum errorem, sed sanam doctrinam contineat.

Tum quia particula disiunctiva non significat sufficere absolute unum, vel alterum, nempe, vel quod liber hæresim contineat, vel quod de Religione tractet, alioquin liber de Religione deberet hæresim continere, hoc secundum non exprimeret quia debet

in primo, sed contineretur in primo, ac
proinde non fuisset necessaria, sed superflua
lectio; quia ex iure *leges non patiuntur
inutilem superfluum.*

3. CONditio

361 **U**T legatur materia notabilis suffi-
ciens ad mortale.

Datur enim parvitas materiae: hinc ab ex-
communicatione Bullae Coenae excusat lectio
linearam, etiam si tibi exprimat haereticum;
quia tam parva, & subita lectio non
fert periculum infectionis; v. nu. 419. ex-
cusat pariter lectio unius paginae. Bord. *cum
nu. 111 in man. Consult. sect. 49. n. 25.* etiam
magis voluminis, secundam Sanchez, Rodr.
apud Busemb. *lib. 7. cap. 2. dub. 3. art.
n. 5.* Idem tenent Diana p. 6. *tr. 6. resp. 55.*
Leander *de cens. tr. 3. disp. 1. q. 61.* Id ta-
men nego de pagina magni voluminis cum
Bonac. *tom. 3. de cens. disp. 1. q. 2. punct. 4. n.
11.* & Castropal. *er. 4. disp. 2. punct. 10. n. 5.*
Leyman, qui apud Busemb. *cit.* concedit
confessio, ut possit ea opinione uti, ut non
temper damnetur peccati mortalis, & excom-
municationis eum, qui bono fine, vel etiam
in curiositate unam paginam legit.

Non excusat autem lectio unius folii,
Bord. *cit. n. 70.*

Excusat vero retentio unius folii, etiam si
haereticum contineat; Leander *cit. q. 67.* cum
Sanchez, & Fagun. contra Bonac. quia sicut
minus periculum est retinere, quam legere
unum folium, ita minus delictum est retine-
re, quam legere unum folium; adeoque, licet
unum folium respectu lectionis sit materia
notabilis, non sic respectu retentionis: ita
Leander *cit.*

364 Qui proposuit multum legere: at
postea paginam non excessit: aut multum
retinere, sed mutata voluntate librum con-
tere. *Potest. Exam. Ecclesiast. Tom. II,*

signavit, excusatur; quia ad incurrendas
poenas humanas, non sufficit intentio exe-
cutionis, sed requiritur ipsa executio; quia
poena inducitur ex actu externo perfecto.
Bord. *cit. n. 43.*

365 A fortiori excusat parvitas temporis
in retinendo; quia periculum infectionis
magis viger in lectione, quam in retentione,
ut constat.

Unde excusatis, si retineas per unum, aut
alterum diem. Busemb. *cit. n. 6.* Bord. *cit. n.
25.* etiam ultra, si expectas opportunitatem
eum configuandi superiori, pro quo citat
Sayrum, Sanch. Farinac. Graff. Salellem, &
Delbene: idem tenet Leander *de cens. tr. 3.
disp. 1. q. 68.* cum Bonac. Reginal. Duardo,
& aliis, his verbis.

*Si enim commoditas deferendi ad Inquisi-
tores deesset, & illa absque fraude, & negli-
gentia diu expectaretur, non esset locus huic
censura, quia non dicitur verè retinere contra
Ecclesiam interdictum, qui opportunum traden-
di tempus expectat: sicut nec dicitur rem alienam
inuito domino possidere, eam restituendi
commodè occasionem expectans; v. nu. 481.*

Et *quest. 69.* addit, quòd si post datam op-
portunitatem consiliandi adhuc retineret
per duos dies, non incurreret censuram, ob
parvi temporis retentionem. Bonac. *tom. 1.
disp. 1. q. 2. punct. 4. n. 15.* Tamb. *lib. 2. Dec.
c. 1. §. 7. n. 44.*

366 Excusatur ab excommunicatione
Coenae legens Epistolam haeretici, aut bre-
vem concionem seorsim editam, etiam si
contineat haereticum. Busemb. *cit. n. 4.* & Al-
berghinus *cap. 32. nu. 5.* Diana p. 1. *tr. 11.
res. 34.* cum Filliuc. quia non est liber, & lex
loquitur de libro.

367 Eam tamen incurrit, qui legit in
quantitate notabili in libro haeretici Dedicato-
riam, Prooemium, Epistolam, ad lectorem,

aut indicem, etiam si nulla in ea parte sit hæreticis, nisi excuset parvitas materiæ. Doctores *cit.* quia hæc sunt partes libri: *v. num. 358. 419.*

368 Nomine libri venit volumen, sive magnum, sive parvum, sive typis impressum, sive scriptum. Leander *cit. q. 43.* cum multis contra Tamb. *lib. 2. Decal. c. 1. q. 7. a n. 13.* qui tenet manuscriptum non venire nomine libri, ac proinde non comprehendi sub censura Cœnæ: hæc enim est differentia accidentalitatis in ratione characteris. Nomine scripti venit unum, vel alterum folium, sive scriptum, sive impressum.

369 Quaternus venit nomine libri, quia est volumen; quod enim liber pluribus quaternis constat, est differentia materialitatis: hinc ritè scholastici theses, quas non in folio, sed in uno quaternio frequenter in publicis disputationibus tradunt, vocant vulgo *libretto*: quaternus dicitur, qui ex quatuor cartulis complicatis constat.

370 Bulla autem Cœnæ exprimit librum, non scriptum; quia liber diu conservatur, & facilius publicatur, ac communicatur.

371 Hinc qui unum, vel alterum folium à libro separatim legit, non incidit in censuram Bullæ Cœnæ, quia nec actu, nec potentia saltem proxima est liber, sed scriptum: incidit autem in censuram non reservatam Pii IV. & Indicis, quæ comprehendit tam libros, quam scripta: *v. n. 331. & 443.*

DIFFICULTAS EST

372 **D**E venditoribus, qui retinent in quantitate, & missa notabili folia librorum prohibitorum divisa, ut illis involvant res venditas. An scilicet incidant in censuram Cœnæ.

Negat Delbene *dub. 40. per. 6.* quia finis legis prohibentis librorum hæreticorum re-

tionem, est, ut destruantur; & venditionem eos retinent ad destruendum, cum retinent, ut eorum folia dividant, eisque chartas involvant; imò per huiusmodi chartas non sunt esse libri, & censentur nulli chartæ destinata non ad legendum, sed ut veniant ad pondus, & ut ad alium viliem finem serviant.

373 Dico tamen, eos incidere in censuram Cœnæ; quia huiusmodi foliorum divisio est potius libri hæretici comminatio, quam destructio; & est magis perniciosa Christianæ Republicæ, ac contraria legis prohibentis, ob infectionis periculum, quia sic magis hæreticorum errores communicantur, quam si totus liber apertus extitisset. Adde librorum destructionem esse faciendam autoritate propria in superioriore, & per combustionem; ut videtur ac proinde huiusmodi retentores in censuram censuram Cœnæ: ita Bord. *in man. in d. sect. 49. n. 27.*

4. CONditio

374 **U**T scilicet legatur, retinetur, & liquet ex verbis Bullæ Cœnæ.

162. *sciencor legentes, aut retinentes.* Quæ conditio requiritur, tam ad censuram Cœnæ, quam Pii IV. quia una Bulla declaratur. Bord. *in man. consule. sect. 49.*

375 Ignorantia, alia dicitur ignoratio, & est illa, quæ moraliter vincit, & non potest, & tunc habetur, quando non cognitio, cogitatio, aut expressa voluntas obligacione menti occurrat, quæ potest excitarum ad inquirendam legis, & obligacionis notitiam: vel si menti occurrat, sed non rei qualitatem moralem diligentiam adhibendam notitiam, & non habuit: ut videtur bitans librum esse hæretici, ignorantiam eorum putatum doctum, & acceptum.

chm sit: & hæc dicitur involuntaria, & inculpabilis.

Alia dicitur vincibilis, quæ moraliter potest vinci, & expelli: & tunc habetur, quando non est facta diligentia moralis ab eo, cui occurrit expressa dubitatio de obligatione: & hæc dicitur voluntaria, & culpabilis.

376 Ignorantia vincibilis est duplex, crassa, seu supina, & affectata: crassa est, cum quis per meram negligentiam est piger ad eam deponendam: & hæc est voluntaria indirecte, quatenus est voluta in alio tanquam in causa, scilicet in negligentia sciendi; dicitur crassa, & supina per metaphoram de sompnam ab homine crasso, & pingui, qui communiter nimis negligens, & tegnis esse solet; vel etiam ab homine supine in lecto pectente, qui sicut non curat videre ea, quæ prope ipsum sunt, & negligit surgere ad vitanda mala sequentia; ita ille non curat surgere ad ignorantiam repellendam.

377 Affectata est, cum quis datâ operâ vult ignorare, ut cum quis consulto non vult scire, an hic liber sit hæretici, ut liberius illum legat, aut retineat: & hæc est voluntaria directe; quia directe terminat affectum, & actum voluntatis: ubi advertit Arriaga, quod, quando tu iudicium probabile de aliqua re pronas, non diceris habere ignorantiam affectatam, & culpabilem, de qua hic est sermo: sed enim tunc consulto de ea re nolis amplius inquirere, & scire, & si forte in reertes, non centeris ignorantiam affectare moraliter, nam conscientia probabilis à peccato excusat; ita ille in tract. de actibus humanis.

378 Denum ignorantia est triplex, antecedens, concomitans, & consequens: antecedens est illa, quæ est causa actus, ita ut ea non posita, actus non fieret; & habetur, cum quis est ita dispositus, ut v. gr. si sciat librum esse hæretici, & legem prohibentem sub cen-

sura, illum non legeret. Concomitans est illa, quæ non est causa actus, ita ut sine ea adhuc actus fieret; & habetur, cum quis est ita dispositus, ut si sciret librum esse hæretici, & legem prohibentem sub censura, adhuc illum legeret. Consequens est illa, quæ voluntatem sequitur, eò quod sit verè voluta, aut indirecte, cum est crassa; aut directe, cum est affectata: unde est ignorantia libera, quatenus potuit eam non habere, & noluit illam deponere. Ignorantia autem antecedens, & concomitans non est libera, nisi sit crassa, aut affectata: his positis,

379 Dico 1. quod legens, aut retinens, &c. librum, ignorans esse hæretici, & hæresim continere, aut de Religione tractare ignorantia crassa, sive antecedenti, sive concomitanti, sive juris, sive facti, excusatur à censura; minime, si ignoret ignorantia affectatâ: est communis, quoad 1. partem, *Busem. lib. 7. cap. 2. dub. 3. art. 5. n. 7. & Leander de censuris tr. 1. disp. 9. à 9. 18. ad 22.* est tamen quoad 2. partem contra Dianam *p. 3. tr. 6. ref. 7. & p. 5. tr. 5. ref. 11.* Bonac. Tamb. & Hurt. qui iisdem rationibus idem tenent de ignorantia affectata.

380 Ratio 1. partis est, 1. quia quando lex pro incurfione pœnæ exposcit scientiam illa ignorantia excusat, quæ scientiæ opponitur; talis est ignorantia crassa, nam crasse ignorantes non dicuntur scientes, 2. quia quando lex pœnalis requirit scientiâ, solum intendit punire delictum formaliter, & directe volutum, quale non est cum ignorantia crassa; unde licet hæc non excuset à culpa, excusat à pœna lege humanâ imposita contra scientes.

381 Nec officit, si ignorantia sit concomitans, quia dispositio, & affectus ille, quod adhuc librū legisset, si scivisset esse hæretici, & legem sub censura prohibentem, si est habitualis,

biualis, virtualis, aut actualis, cum non supponat actualem cognitionem eius, non facit actum voluntarium actum individuum externum lectionis libri sub circumstantia hæretici, & censuræ. Item solum, si est actualis, facit, quod legens tantum peccet peccato interno, non externo; nam lectio externa non procedit hic, & nunc ex ea prava voluntate; quia actus externus non est voluntarius, nisi procedat ab actu voluntatis tantquam à causa.

382 Ratio 2. partis, quia ignorantia affectata æquiparatur scientiæ, & æquivalet dolo: sic namque ignorans, expressè non vult intelligere, ut liberius peccet: ecce dolū, & temeritatem: *dolus autem ex jure, nemini suffragari potest.* Idem est dicendum, quando pœna imponitur sub his verbis: *Si quis temerè, malitiosè, consultò, audacter; si quis præsumpsit, ausus fuerit id facere, hanc pœnam incurrat;* nam temeritas, audacia, & similia, cum requirant contemptum, æquivalent scientiæ, & dolum important, quæ non reperiuntur in laborante ignorantia crassa.

383 Dico 2. quod scienter legens, aut retinens librum hæretici, ignorans tamen esse illi annexam excommunicationem Bullæ Cœnæ, excommunicationem non incurrat; quia ignorantia pœnæ excusat à pœna; unde potest à quolibet Confessario absolvi, à quo quidem monendus est de censura, & obligandus ad consignandum librum Inquisitoribus: *v. n. 463.*

5. C O N D I T I O

384 **E**st, ut legatur, retineatur, &c. sine licentia.

Unde non incidit in censuram, qui cum debita licentia librum hæretici legit, aut retinet: debet autem cautè eum retinere, ne perveniat ad manus licentiam non habentis.

Habens tamen licentiam, potest committere alteri eam non habenti, ut legitur in se audiente, si ille linguam latinam ignoret, *Bord. in man. consult. sect. 50. n. 1. Del Bene.*

385 Licentia legendi, aut retinendi, sive ob hæresim, sive quavis ex causa prohibito, dare non potest, nisi à Summo Pontifice, vel à Sac. Congr. S. Officii contra hæreticissimo habita, aut ab iis, qui suscipiunt eandem Sac. Congr. ad id specialiter deputati, constat ex Decr. Urb. VIII. *n. 148. rebus.*

386 Unde eam dare non possunt, prædictos libros legere valent Cardinales, Episcopi, aut Inquisitores, nisi si eadem reputationem habeant: patet ex illis decretis: *Neque de cætero similes licentia, nisi Sac. Congr. S. Officii coram nobis, vel ab aliis in eadem Congreg. specialiter deputatis concedantur;* ubi particula excludit, & omnes præter nominatos excludit. *Bord. in man. consult. sect. 50. n. 2. Dicitur tract. 8. ref. 46.*

387 Possunt autem Inquisitores licentiam suis Qualificatoribus concedere legendi libros non jam prohibitos, in quibus hæreses, errores, & propositiones quædam ne indigentes; minime vero loquuntur de libris jam prohibitis. *Bord. cit. sect. 4. n. 1.* quia munus Inquisitorum quoad hæresim continentes errores, & propositiones quædam indigentes, est, eos qualificare, & libros vero jam prohibitos in manus eius comburere, non qualificare, cum qualificati supponantur.

388 Tamb. *in lib. 2. Dec. cap. 1. §. 20.* ait: *Considerent autem docti, cum Urbani clausula [ne concedantur] potestatem, non enim dicit, ne possint concedere, sed ne concedantur;* per quæ verba videtur insinuari, quod Decr. Urb. prædicti

atque, minime tollat potestatem concedendi licentias.

Doctores autem cit. communiter ex Decr. Urbani inferunt, non posse alios præter nominatos huiusmodi licentias concedere, & citat, quia finis legis fuit omnes tales licentias eliminare per illa verba: *Cassamus, & annullamus*; quia finis suum non fortiretur effectum, si idem possent illas concedere; quoniam licentiæ cassatae possent iterum per eandem novam concessionem resurgere.

389 Salellus autem *regulâ* 141. n. 69. tenet, quod Inquisitores possint legere libros prohibitos, non obstante Bullâ Urb. VIII. quia eius mens potest benignè interpretari, in quantum conforme est iuri naturali, & necessarium bono publico fidei ad ejus defensionem, ut Inquisitores fruantur privilegio legendi, & habendi libros prohibitos, sine quo vix possunt suum munus exequi.

Non placet Bord. cit. quia si sine tali privilegio non possent suum munus exequi, hanc prudenter Pontifex privilegium revocasset; satis autem possunt suum munus exequi, dum libros, antequam prohibeantur, habere valent, & qualificare, ut si opus sit, prohibeantur.

390 Unde Leander *de censuris* tr. 3. disp. 19. 73. habet.

Sed licet hac sententia olim mihi probabilior esset, nunc autem post Decr. Pauli V. & Urbani VIII. latum die 2. Aprilis anno 1631. revocantur omnes licentia legendi libros hereticorum, vel de heresi suspectos, aut alia reprobatos, & damnatos, in Regno Hispaniarum concessa ab Inquisitore Generali, & Episcopis, imò ab ipso Pontifice [exceptis Inquisitori Generali concessis] quibuscumque personis, quavis conditione, & dignitate, & qualitate, omnino dicendum est, non excusari à prædicta excommu-

nicatione Inquisitores legendo libros hereticos, nisi Inquisitor Generalis dumtaxat, quia hunc solum excipiunt dicta Pauli, & Urb. decreta, quæ sunt apposta in Indice librorum prohibitorum edito Hispali anno 1632. ita ille.

391 Qui in q. 79. concedit, posse Episcopos legere libros hereticorum, & dare facultatem aliis eos legendi in casu necessitatis; quia in casibus necessitatis potest Episcopus circa casus Pontificis.

Loquendo præcisè de libris ob aliam causam prohibitis, quàm ob hæresim, aut falsi dogmatis suspicionem, Homobonus *tr. 11. q. 15. res. 4.* concedit, quod non obstante constit. Greg. XV. omnes licentias revocante, possint ab Episcopo, aut Inquisitore viris dignis permitti.

Castellus *lib. 1. q. 13.* id concedit solum quoad libros corrigendos; quia Gregor. licentias revocando, locutus est de libris prohibitis, nomine quorum veniunt libri simpliciter prohibiti.

Hæc duo dicta non approbat Diana *par. 11. tr. 8. res. 62.* quia verba Bullæ tam Greg. quàm Urb. sunt absoluta, & generalia; imò adducit consuetudinem, & observantiam his verbis: *Consuetudo, observantia interpretata est, verba Bullæ Urb. VIII. non solum includere libros absolute prohibitos, sed etiam prohibitos, donec corrigantur; patet ex praxi, & stylo Trib. S. Inquisit. quod ipsum solum præbet licentiam legendi libros prohibitos, donec corrigantur; nec ullus Episcopus ausus est post Bullam Urb. VIII. & Greg. XV. talem licentiam præbere.*

392 Possunt Inquisitores particulares, v. gr. Regni Siciliae, concedere licentiam legendi libros ab ipsis prohibitos.

DIFFICULTAS 1. EST,

393 **A**N tali licentiâ possit, qui eam habet, uti ubique terrarum?

Difficultas non procedit de licentiâ à S. Congregatione, aut ab aliquo Inquisitore ab eo ad id deputato concessam, quod eam habens possit ubique eos legere, non est dubium; quia est privilegium personale concessum à superiore universaliter, ideoque sequitur personam in omni loco.

394 Sed est difficultas de licentiâ ab aliquo Inquisitore concessâ legendi libros specialiter ab ipso prohibitos, an valeat eam habentibus in aliis locis, ubi etiam sunt prohibiti? An scilicet licentiâ tibi concessâ ab Inquisitoribus Regni Siciliae legendi libros specialiter ab ipsis prohibitos, tibi valeat etiam in Regno Sardiniae, & in aliis locis, ubi pariter iidem libri sunt à propriis Inquisitoribus specialiter prohibiti?

Dixi, si etiam ibi sint specialiter prohibiti; quia si non sunt ibi specialiter prohibiti, certum est te ibi eos legere posse; quia prohibitio librorum facta ab inquisitore alicujus Provinciae, aut loci, non ligat extra illam Provinciam, & locum; nam ejus jurisdictionis restringitur intra proprium territorium.

395 Affirmant Hieronymus. Rodr. in comp. ref. q. 2. n. 2. Emman. Rodr. & Navar. apud Dianam par. 4. tr. 8. ref. 100. 1. quia talis licentiâ est privilegium personale, personam sequens quocumque vadit, 2. quia talis licentiâ procedit ex jurisdictione voluntaria, & gratiosa, quae etiam extra proprium potest exerceri, ut absolvere, dimissiones concedere, &c.

396 Dico tamen, te non posse tali licentiâ uti in aliis locis, ubi etiam libri sunt specialiter prohibiti. Port. ver. Librorum prohibitio n. 4. Leander de censur. tr. 3. disp. 1. q.

78. quia sunt territoria diversa, & privilegium unius Episcopi derogare non potest excepto alterius Episcopi.

397 Rationes in oppositum non facerentur; nam prima est vera, quando privilegium non invenit in aliis locis legem contrariam; quia privilegium unius Episcopi, ut Principis non potest derogare potestati alterius Episcopi, aut Principis, sine habent licentiâ deferendi armâ prohibita à Principe Neapolis, non potest ea deferre in Regno Siciliae.

398 Ad 2. illa jurisdictionis est voluntaria, & gratiosa, quaeque exerceri potest extra proprium territorium, quae non pertinet jurisdictioni superioris alterius territorii, quâ si concedat ibi beneficia: talis est, si concedat dimissiones proprio subdito, ut ab aliis suspiciat ab alio Episcopo; quia alterius Episcopi jurisdictionem non habet, sed potius fovet, submittendo suum subditum alterius jurisdictioni quoad ordines suscipiendos: similiter potest in alieno territorio absolvere, si absolvendus adhuc ibi sit subditus, juxta dicta n. 207. Non potest autem non subdito, nec dimissiones, nec solutionem pro alieno territorio concedere; imò sicut licentiâ audiendi confessiones tibi ab uno Episcopo, non valet in territorio alterius; ita nec concessa licentiâ legendi libros prohibitos, valet in territorio alterius Inquisitoris.

DIFFICULTAS 2. EST,

399 **A**N talem potestatem habent licentiâs concedendi suis Religiosis habeant Generales Regularium?

Affirmat Peyr. tom. 2. de priv. cons. Pauli V. n. 10. dicens, Urb. VIII. non vocasse privilegia Regularium; nam tunc loquitur

loquitur delictis concessis personis particularibus, non de privilegiis Regularium.

400 Dico tamen, Generales Regularium, etiam Societatis, huiusmodi licentias concedere non posse. Dian. *pr. 3. tr. 13. ref. 49. Bord. in Trib. fidei cap. 24. n. 34.* quia Urb. VIII. annullat omnes, & singulas licentias, etiam per Constitutiones Apostolicas, & quavis ex causa, & quibusvis personis, quomodo libet privilegiatis concessas; & in fine ad huiusmodi licentias dandis excludit omnes, præter ibi nominatos, ut *num. 349.* ac protode omnia privilegia, quæ quoad hoc tenent, excludit; tum quia [ut bene advertit Diana] Inquisitores adhuc possent libros prohibitos legere, quia hoc eis competit ex privilegio concessio dignitati, & non personæ; & Bulla Urb. annullavit licentias personis privatis concessas, non privilegia: si cut viget post Bullam Urb. non possunt Inquisitores libros jam prohibitos legere, nec licentiam eos legendi concedere, sic nec possunt Generales Regularium.

His de rationibus Diana cit. ait, se impetrasse, & obtinuisse à Sacra Congreg. Univ. Inquisit. licentiam legendi libros quomodo libet prohibitos, & eam registrasse hic Patrum in Tribunali S. Officii die 20. Augusti 1636.

401 His igitur quinque conditionibus positis, legentes, retinentes, imprimentes, vel defendentes libros hæreticorum, censuram Bullæ Cœnæ incurunt.

C A P U T IX.

De legentibus libros hæreticorum.

402 **L**egere dicitur non solum, qui voce, sed etiam qui tacitus oculis librum percurrit,

403 Legens, ignorans tamen linguam latinam, aut aliam, quâ est liber confectus, nec peccat, nec incurrit censuram. Diana *par. 1. tr. 11. ref. 36. Bord. in man. consult. sect. 49. n. 12. & 72.* & apud ipsum Sanchez, Del Bene, & alii contra Bonac. quia cessat finis legis, nempe periculum infectionis, & odium Auctoris, quia Auctor ex lectione intelligentis, non ignorantis, honorem consequitur: lectio namque illa est materialis, importans præcisè sonum articulatum verborum, quo pacto etiam à psittaco edi solet: hic locum habet illud Cætonis: *Legere, & non intelligere, non est legere;* per talem ergo lectionem, nec periculum adest, nec communicatio cum hæretico in doctrina.

414 Si verò illum per notabile tempus retineat, peccat mortaliter, & incurrit censuram; 1. quia talis retentio est in periculum infectionis aliorum, & in honorem Auctoris; 2. quia retentio per Bullam Cœnæ independentè à lectione prohibetur: constat per particulam disjunctivam, *aut, in n. 321. legentes, aut retinentes.* Leander *de cens. tr. 3. disp. 1. q. 63.*

415 Legentes curiositatis causâ, aut ob sermonis elegantiam, non excusantur. Leander *de censur. tr. 3. disp. 1. qu. 53.* quia hæc non liberant à periculo infectionis. Tum quia prohibitio est absoluta, nec Bulla considerat affectum legentis, sed factum.

416 A censura excusatur, qui librum hæretici aliàs sæpè lectum, & mente retentum memoriâ recitet, etiam ex malo fine. Leander *est. q. 56. Bord. in man. consult. sect. 49. num. 48.* Navarr. Fagun. Del Bene, & nonnulli alii apud eos; quia recitare non est legere, nec Bulla finem legentis, sed factum considerat.

417 Non excusatur famulus, si legat de mandato domini, ipsi domino audire volenti,